

59 אמר רב יהודה אמר שמואל, אם צבע הדם שחור בקידר – כשבועה
 60 שחורה, או בדין, ובענפ – או בענפ שחורה, הר הייא טמאתה. וזהו
 61 שצנינו במסנתנו, עטוק מפָן – מן החורת טמאתה, שכן צבעים אלו
 62 הם שחורים יותר מחורתה.

63 אמר רב אילען, אם צבע הדם שחור בית – צבעו זית שחור, או
 64 בזפת ובענוב, הר הייא טהרה. וזהו שצנינו במסנתנו, דיתחה מפָן
 65 טהרה – שם היה הדם בהיר יותר מאשר צבעו שחורה, שכן צבעים
 66 אלו יותר בהירם מאשר החורתה.

67 הגמורה מביאה דוגמא לצבע השחור שנינו במסנתנו עולא אמר,
 68 הצבע השחור השני במסנתנו נראה לבבוש – כבגד הבא מן
 69 המקום הנקרא יקיאת, שם עושים בגדים שחורים.

70 הגמורה מביאה מעשה בענין צבע שחורה: עולא אקלע – באן
 71 לפומברתא, חוויה לחתואה טיעא – ראה סודר ישמעאל אחד,
 72 דלבוש לבושא אוכמא – שהיה לבוש בגדר שחור, אמר לו עולא
 73 לתלמודית, שחור דתנן – מה שעשינו להדר השחור טמא, מדבר כי
 74 היא – כמו צבע הבגד הזה. מרטטו מיטיה – קרעו ממנו תלמידיו
 75 פורתא פורתא – מעת מעת, בולם, חתיכות כתנות מבגדה, כדי
 76 שייהו להם דוגמאות לעכוב השחור. הבה ביה ארבע מאות ווועי –
 77 ולאחר מכן שילמו לשינמעלי ארבע מאות וזה עבור בגדי.
 78 הגמורה ממשיכה להביא דוגמא לצבע השחור: רב יונתן אמר,
 79 השחור שניינו, הוא כמו אלו בילם האולירין הباءים מפדרנית
 80 חיט – צבע בגדים שחורים אלו של מחמי המרחצאות.

81 הגמורה מקשה שלבים האולירין איבם שחורים: ליטימרא – האם
 82 נתן לומר דיאופטני גינהו – שבגדים אלו שחורים הם, והאמר לחו –
 83 והוא אמר רב נאי לבניו, בני, אל תקברוני לאחר מיתתי לא
 84 בבלים – חכרים שחורים, ולא בבלים לבנים. וביאר להם תעמה,
 85 בשחוורים אל תקבר אוותי שטמא אפה להיות בגין עזן, והעדיקים
 86 מלובושים שם בגדי, ואלה – ואראה עם הלבוש השחור באבל
 87 בין החתנים – בולם, כמו רשות בין העדיקים, ואתביבש ביןיהם
 88 במלבושים השחורים. ובבגדים לבנים גם כן אל תקבר אותו, שטמא
 89 לא אובה לגן עדן, אלא אהיה נידון עם הרשעים ואיה נרא העם
 90 הבגדים הלבנים בתקון בין האבלים, בולם, כמו צדיק בין הרשעים.
 91 אלא תקברו אותו בבלים – בבגדים האולירין הباءים מפדרנית
 92 חיט, שהם אודומים.

93 מסימית הגמורה את הקושיא: אלמא – מוכח מדברי רב ינאי,
 94 שבגדים האולירין לאו אופטני גינהו – אינם שחורים אלא אודומים,
 95 וקשה על רב ינאי שומר שחורים.

96 מתרכזת הגמורה: לא קשיא, הא גנבלט – מה שצתה רב ינאי
 97 לקבורה בגדים אולירין, דיינו בטלית שלם שהוא אודם. והא –
 98 ומה שאמר רב יוחנן שבגדים האולירין הם שחורים מדבר בפורתא
 99 – במפה או סדין שלם שם שחורים.

100 הגמורה מבירתת את אונן בדיקת מראות הדמים: אמר רב יהודה
 101 אמר שמואל, ובולם – כל חמשת הדמים השנויים במסנתנו, אין
 102 בזקון אוטם לראות מה צבעם, אלא על ידי שמניח את הדם על גפי
 103 מטלית לבנה, משומש מראות הדמים ניכרים היטב עליה. אמר רב
 104 יצחק בר אבודימי, וזה שחור בשורuce להבדוק אם הוא שחור
 105 בחרות זו שהוא פחות מכך, איינו בדיק על גבי מטלית לבנה, אלא על
 106 גפי בגד אודם בלבד.

107 הגמורה דנה אם שמואל ורב יצחק חולקים: אמר רב ירמיה מרפטהי,
 108 ולא פלי – שמואל אמר לבדוק על גבי מטלית לבנה, ורב יצחק
 109 אמר לו לבדוק על גבי בגד אודם, לא נחلكו, אלא הא בשחוור – מה
 110 ומה אמר שמואל על גבי מטלית לבנה, מדובר בשייר דמים,
 111 השנויים במסנתה, חוץ מן השחור.

112 מקשה הגמורה: מתקוף לה – הקשה רב אשיש על רב ירמיה מרפטהי,
 113 אי כי – אם אכן כדבריך שלא נחلكו, למא שמואל – היה לו
 114 לשמויאל לומר שככל הדמים נבדקים על גבי מטלית לבנה, חוץ מן
 115 הדם השחור, ומכך ששמויאל סתום ולא אמר כן, על בריך שלדעתו
 116 הגמורה מבירתת את דין הדם שצבעו דומה לדברים שחורים שונים:

בקילור – תחבותה שנונות על העין, ונונתים עליה משחה אודמה,
 2 ווללה לומר שהכתם אינו מדם, אלא ממזה שהתעסקה בקילור. ובי
 3 פלה כהם שהאהה מעזאה, בשך הנוטץ מעזקה ומיין אין
 4 סרך שהאהה התעסקה בו. מבררת הגמורה: מא – מהי בונת
 5 הביריתא, לאו אודם – האם לא לומר שהאהה שמעזאה כהם בעכוב
 6 אודם על בגדה, יכולת לטלות בדברים אלו, אף שאודומים
 7 קלושה. ומשמע מדברי הביריתא ש'אודם' השני במסנתה אינו אודם
 8 כל כך, אלא רק כמו קילור ובשרף השקמה, שאם לא כן אין תולה
 9 כהם שהאהה דוגמא לצבע השחור שנינו במסנתנו עולא אמר,
 10 האודומים שדקדו בביואר האודם שנינו במסנתה, כגון מה שאמרו
 11 שהוא רק כמו דם של בחור, או רק כדם מאכלה של ראשיהם
 12 אודומים ביהור, ולא העמידו משנתנו באודם כמו דם של אודם נשוי
 13 או כדם שאור מאכלה.
 14 מתרצת הגמורה: לא – אין הביריתא מדברת בכתם בעכוב אודם
 15 השני במסנתה, אלא אשער דמים – בלם, בכתם בעכוב שאור
 16 המראות שבמשנה שאינן אודומים כל כך, שבאלו יכולת לתלות
 17 בדם הקילור ובשרף השקמה אם נתעסקה בהם. אבל אם הכתם הוא
 18 בעכוב אודם, אינה יכולה לתלות בקילור ובשרף השקמה.
 19 הגמורה מביאה מעשה ברב אשיש שאמר על עצמו שאינו יודע להבחין
 20 בדים: אטימר וטרא וטרא ורב אשיש הו יתבי קמיה אומנא – הוי
 21 יושבים לפני האומן ההמקוי דם בקרנו, שקליל ליה קרנא קמיטיא
 22 לאטימר – והוציא האומן מפניהם כל קילוח ראשון של דם מאמינו,
 23 קמיה – ראה אטימר את דמו, אמר לו ממייר למור וטרא ורב אשיש,
 24 אודם דתנן כי היא – מה שמעשינו שאינו טמא במר� אודם –
 25 הכוונה לעכוב הדם הזה. שקליל ליה אחרתי – והוציא האומן מפניהם
 26 בקרנו קילוח שני של דם. אמר לו הוא אטימר, אטיטני – צבע הדם
 27 שיצא עבישי, שונה מצבע הדם שיצא במחילה, ואני בכל הדרם –
 28 שניינו. אמר רב אשיש, בגין אנא, דלא זרענא בין היא ליה –
 29 שאיני יודע להבחן בחילוק הצבע שבין הדם הראשון לשני, לא
 30 מבעי לי למחוי דמא – אני יכול לראות דמים של אשה, ולהבחן
 31 בין דם טמא לדם טהור.
 32 שניינו במסנתה: הדם השחור בחרת טמא. הגמורה מבירתת באיזה חרת
 33 מדבר: אמר רב ברא רב הונא, חרת שאדרו במסנתה, הכוונה לעכוב
 34 שיש לחרת נשנתנו אותו לתק ריין, ולא בשנתנו אותו לתק ריין, והטעם,
 35 משום שחורת הניתן לתק מים, והוא יכול כל כך שחור.
 36 הגמורה מביאה ראייה לרבה מבריתא: תניא נמי וכי – שנינו כן
 37 בבריתא כמו שאמר רבה.இיאו הדם השחור שהוא טמא, וזה
 38 שצבעו בחרת, ושחור בחרת שאדרו, היו רק בחרת הניתן לתק
 39 ריין, ולא בחרת הניתן בימים. והרי שנינו בבריתא דברי רבה.
 40 מקשה הגמורה: מאחר ופירוש' בחרת' הוא בחרת הניתן לתק ריין,
 41 ולמא דיו – שהנתנה ישנה במסנתנו שחזור דבריו, ומדובר שנה שחר
 42 בחרת. מתרצת הגמורה: אי אטימר דיו – אם ההנחה דיה שחש
 43 כרתי, הו אטימא – היפות יכול לומר, שהכוונה בפי בחרת דידיותא
 44 – כמו בהירות הדין, בולם, צבעו הדין הנמעץ בחלק העליון של
 45 הכלוי בשחוור מלא, שאו השוחרור של החרת יורד לטsha, וצבע
 46 הדין שמלעלת בכלי הוא יותר בחור. קא משמע לך – משמעינו
 47 התנא שאין הדבר כן, אלא אינה נסמאת אלא אם כן הדם שראתה
 48 צבעו כי חרותא דידיותא – צבע החרת שבדוי, והוא הנמעץ
 49 מלמטה בכלוי בשחוור מלא, וצבעו שחור כהה.
 50 הגמורה מבירתת אם ציריך שהדם ידמה לדיו הלח או דיבש. שואלת
 51 הגמורה: איבעא להו – הסתפקו בני הישיבה, האם בונת הביריתא
 52 בלחה – בדורוק לצבע שיש לחרת שבדוי הלה, או ביבשחה – או
 53 שמא, הכוונה לצבע החרת שבדוי ייבש. משיבת הגמורה: הא שטמע,
 54 דרבוי אטמי פלי קורטא דידיותא ובירק ביה – שרבוי אמי היה מבקע
 55 תחוכות של דיו יבש, ובוורק בו מראה דם שחור של אשה, ואם היה
 56 דומה לצבע החתיכות האלו היה מטמא אותה. והרי נפשט שכונת
 57 הביריתא לדיו ייבש.
 58 הגמורה מבירתת את דין הדם שצבעו דומה לדברים שחורים שונים:

תרא – בבריתא אחת, שאין בודקים אלא **בתחthon** – בצעע העלה התהנתן של הכרבים, ולא בעליון – וain בודקים בעלה העליון שלו. **ותניא אריך** – בבריתא אחרת שאין בודקים אלא בעליון – בצעע העלה העליון, ולא בתקחות. **ותניא אריך**, שאין בודקים את הדם – שבודקים בעלה התהנתן. **ותניא אריך**, שאין בודקים את הדם – שבודקים בעלה התהנתן, אבל **שפן בעליון**, וכשה יש אלא **בתחthon** – בצעע העלה התהנתן, אבל **שפן בעליון**, וכשה יש סתירה בין הבריתות.

מורתצת הגמורא: אמר אביי, **תלתא דרי ותלתא מרכז היין** – לעצמה הכרבים יש שלוש שורות של עלים, ובכל שורה יש שלשה עלים. **ואלא מציאה וטראפאת** תרצה לבודק את הדם בכרכום, נקוט **דרא מציאה וטראפאת** במשנה דין זה ברווק לענן הצעע השוחר. מורתצת הגמורא: לו לא **מציעתא בירך** – תפיס בירך את השורה האמצעית שבכרוכום לבודק בה, ותבודק בעלה האמצעי שבאותה שורה, לפי שעלה זה הוא המובהך ביותר לבודק בו. אמנם, כל עלים בשורה האמצעית כשרים לבודק בהם. ולפי מהורתצת הסתירה שבין הבריתות. **ששותי הבריתות הראשונות** אין דעת באיזה עלים יש לבדוק אלא באיזו שורה, ומה שמנינו בתקחתון ולא בעליון, הינו שציריך לבדוק בשורה האמצעית שנקראת **תחthon**, כפי השורה העליונה. ומה שמנינו בעליון ולא בתקחתון, והיינו שציריך לבדוק בשורה האמצעית שנקראת **עליך**, כפי השורה התהנתנה. ולמדנו משתתי הבריתות שאין כשר לבדוק אלא בשורה האמצעית. ומה שמנינו בתקחתון וכל שכן בעליון, המשמע שום תחתון וגם העליון בשרים לבודק בהם אלא שהעלין משוכחה, אין כוונת הבריתיא לבאר באיזה שורה בודקים, אלא באיזה עלים בשורה האמצעית בודקים. ופרישת הבריתיא הוא שבודקים בעלה התהנתן, בולם, האחרון בשורה שהוא מורה מורה בהר, וכל שמן העלה האמצעי שהוא ברור מادر. ומה שמנינו בעליון וכל שמן בתקחתון הינו שבודקים בעלה העליון, הראשון בשורה, ככל שמן שבודקים בעלה התהנתן שהוא העלה האמצעי. ויזען מדרבי הבריתות שאפשר לבדוק רק בסוף טמא וטהור מעתה עדיף לבדוק בעלה האמצעי, אך אפשר לבדוק גם בשאר העלים בשורה זו.

הגמורא מבארת תנאי נסף בכרכום בכדי לבדוק כי אתו לקטיה ררבי אהו – כאשר היו ה תלמידים באים לפניו רבי אהו, אמר לה, **בגונישידו שנינו** – מה שמנינו שבודקים בכרכום, אין זה אלא כשהוא מוחזר לאדרמה שגדלה בה, ולא לאחר שנתלש. **שנינו** במשנה, **ובמיימ' אדרמה**, הגמורא מבארת באיזה אופן בודקים בה: **תנו רבנן מה שנינו בטימי אדרמה, פירשו שמבייא אדרמה**, **שננה ממקום הנקרא בקעת בית ברם שuperו אדרם, ונונתנה בכלי,** **ומיציפ עלייה מים** – ונונת מים בכלי עד שייצפו המים מעלה מן האדרמה, ואם דומה הדבר לדלול טמאה, **רבני יוסי מאיר.** **רבני עקיבא** אומר מביא אדרמה מבקעת יופרת, רבי יוסי אומר מבקעת סבני, רבי שמעון אומר אף מבקעת גנטור וביזא בהן. **ותניא אריך** – שנינו בבריתא אחרת, שפירוש **ובמיימ' אדרמה** הוא שטבייא אדרמה **שמנה מבקעת בית ברם, ומיציפ עלייה מים עד שיחיו למלחה מן האדרמה** פישיעור העובי של קליפות השום. **שיעור למים** שציריך לתת בכלי, **משום דין** שעור לעperf, אלא **יביא כמה אדרמה שירעה**, מעת או הרבה, ויציף על האדרמה מים, עד **שיעלו המים למלחה מן האדרמה** בעובי קליפות השום.

הבריתיא מבארת פרט נסף בבדיקה במימי אדרמה; ואלא בודקין אונן – בולמה, כשהמים צלולים, בולמה, כשהמים מחמות שהאדמה שקעה בתהנתה הכללי, **אלא עבוני**, בולמה, כשהאדמה מעורבת היטב במים, שאו נכנס מראה האדרמה לתוך המים. **ואם אין כלו המים, על ידי שזרה האדרמה לתוך הכללי, חזור ועובן** – חזור ומערבב את המים. **ובקון ביד, אלא בכלי** – בוגן בכפה. **הגמורא מבארת מה בא התנאי למעט: איבעיא להו** – הסתפקנו בני היסוד, מה שמנינו **איין עוברין אונן ביד אל בא בכלי**, פירשו ריקי **שנינו** במשנה: **ובקון ברפום** – צמח הכרבים כשבגדל בפינה הgan. **הגמורא מבארת באיזה אופן בודקים בו: תנא, מה שבודקים דם אשה בכרכום הדינו כשהוא ליה, ולא כשהוא יבש**, מפני שצבעו משתנה כשהוא יבש. **הגמורא דינה באיזה עלים שבכרוכום בודקים. מבקשת הגמורא:** **תני**

1 אף מראה שחור נבדק על מטלית לבנה. מסיקה הגמורא: **אלא אמר**
2 **רב אש**, שמואל ורב יצחק בן חילקו, ובשחור גופה קמפלני –
3 ונחלקו באופןן הבדיקה של צבע השחור עצמו, אם על גבי מטלית
4 לבנה או על גבי גבר אודם.
5 שנינו במשנה, שדים שחור שצבעו עמוק מן החרת טמא, ואם דינה
6 ממנה טהור. הגמורא דינה אם גם בשאר צבעי הדם יש חולוק בו;
7 **אמיר עולא, בולן** – כל צבעי הדם שנינו שהאה נטמתה בהם, אם
8 היה הדם עמוק מבן – אודם יותר משיעור האדמיםות שנינו בהם
9 טמא, ואם הדם דינה מבן – יותר בהיר מהם, טהור, בשחור – כמו
10 שנינו לגבי הצעע השוחר.
11 **מקרה הגמורא: ואלא מא שנא שחור דנקט** – מדוע התנא נקט
12 במסנה דין זה ברווק לענן הצעע השוחר. מורתצת הגמורא: לו לא
13 שהנתנה היה שונה במפורש דין זה בדם השוחר, **סלקא דעתך אמר אמינה**
14 – היה עלה בדקן לרמר שהוא לא **שלהק לאחר שיצא מן האשה, לרלבך**
15 – השומר טהור, הוא משומם שדים שחור אינו שחור לאחר שיצא מן האשה, אלא אודם
16 – הוא – היה מוחתילהו, **אלא שלקה לאחר שיצא מן האשה, לרלבך**
17 **אבלו דינה מבן נמי?** **טמא** – צבע שחור שהוא יותר בהיר מאשר מחרת
18 טמא את האשה, משומם שגד הוא וזה והוא **קמשטן**? –
19 משמעינו התנא שניו כן, אלא אף בשחור אם הוא פחוט מחרת
20 טהור. והטעם משומם שאין דרך דם אודם שלקה לחיות בהיר, ובודאי
21 כך היה מוחתילהו. אבל לעולם נוהגים חילוקים אלו גם בשאר
22 הצעעים שהובאו במשנתנו.
23 **הגמורא מביאה שרבי אמר חולק על עולא: רבי אמר בר אבא אמר,**
24 **ובולן** – כל צבעי האודם, אם היה הדם יותר עמוק מבן – משיעור
25 האדמיםות שנינו בהם, **טמא**, וכן אם דינה מבן – שהיה בצעע
26 בהיר יותר מהם, **טמי** – גם בזה טמא, חוץ מן החזרה, שرك
27 לגבי נאמר דינה מבן טהור. מבקשת הגמורא: **אלא מא עני שיעוריה דרבנן** – אם כן מה הוועלו חכמים בשנו את כל צבעי
28 האודם, מאחר שאף אם הם יותר בהירים מהם טמאים הם. מורתצת
29 הגמורא: התנא שנה את כל צבעי האודם למדנו שהודם טמא ורק אם
30 יהיה אודם כמו אחד מן הצעעים האדמיםות שנינו, או שייהה מעת
31 יותר בהיר מהם, **לאפיין דינה דרlich** – להוציא הדם שהוא בהיר
32 הרבה מחדן העזבומים, שאינו טמא.
33 **הגמורא מביאה שיטה נוספת בטעון:** ואיבא דאמירי – ויש שאמרו
34 שמוועה זו בלשון אחרת, **רמי בר אבא אמר, ובולן** – כל צבעי
35 האודם שנינו, **עמוק מבן** – אם היה הדם יותר אודם מהם טהור,
36 וכן אם דינה מבן – היה הדם עמווק טהור, ואם היה בהיר ממנו טהור.
37 שנינו בו שאם היה עמווק טהור, ואם היה בהיר ממנו טהור.
38 **ולרבינו מותני שיעוריה דרבנן** – ולזה הוועלו חכמים במא שביבאו את
39 שיעורי האודם, שכן רק אם הדם דומה להם טמא, אבל מה שהוא
40 יותר או פחות מהם, טהור.
41 **הגמורא מביאה שיטה נוספת בטעון:** רבנן דמיים: בר
42 **קפרא אמר, ובולן** – כל שאר מראות הדם, אם היה עמוק מבן –
43 יותר אודם מושיעור שנינו, **טמא**, ואם דינה מבן, טהור, חוץ
44 מפוג – דם שחורה רודה לרואה של יין מזווג במים, **שעטוק מבן**
45 טהור, וכן אם דינה מבן טהור.
46 **בר קפרא אמרו ליה ורבבי** – הביאו לפניו דם שמתיחה היה צבעו כיין
47 מוג, אלא שחחלישו אותו עד שנהייה יותר בהיר ממנו, ורבבי – ותירוד
48 מוג, אבל כוונתם רודה לרואה של יין מזווג גם במא שמתיחה גם
49 אותן. **עטמיקו ליה ורבבי** – וכן הביאו לפניו דם אחר, שמתיחה גם
50 בן הינה צבעו כיין מוג אלא שחאדרימו אותו עד שנהייה יותר כהה
51 מוג, ותירוד גם במא כוונת. **אמיר רבי חנינא, בטה נפש נברא**
52 **دلביה במשמעתיה** – כמה גדול אודם זה, שלבו לא ירא לפסק
53 בשמעתו.
54 **שנינו במשנה: ובקון ברפום** – צמח הכרבים כשבגדל בפינה הgan.
55 **הגמורא מבארת באיזה אופן בודקים בו: תנא, מה שבודקים דם אשה**
56 **בכרוכום הדינו כשהוא ליה, ולא כשהוא יבש**, מפני שצבעו משתנה
57 כשהוא יבש.
58 **הגמורא דינה באיזה עלים שבכרוכום בודקים. מבקשת הגמורא:** **תני**

גוייה שasma 'אָפְרָא הַזְּרִמְיוֹן', שהיתה אָמֵיה דְשֻׁבָּד מֶלֶבָּא – אמר של המלך 'שבור' – שדרה – שלחה רַמָּא ל'קמיה דרבא, הוה יונכ' רב עבדיה קמיה – וזהה רב עובדיה יושב לפני, אָלְקִיה – הריח רבא את הדם, אמר לה לאיפרא, הא – נדם הה, רם חימוד הווא. אמרה ליה איפרא (לבריה) [לבריה] – לבנה, פא חוי בפה קבימי – בא וראה כמה היהודים חכמים הם, שכן רבא בגין לאמת יהודאי – ר' בריה אמרה ר' בריה יונכ' מטהה, שמא לא אמרן רבא בהבחנת הדם שליה. אמר לה בהנה, דילמא – שמא לא אמרן רבא מוחכםתו, אלא בסומא – כמו עיר שרצו לזרת מן העליה בבית באורובה, כלומר, דרך הארובה, שאינו רויה את הארובה, אלא הולך לתומו ומוגש עד שמעצא אותה במקורה ויורד בה. וכך גם מה שאמור רבא שהוא דם חימוד שמא לא אמרן בן מוחכםתו, אלא מפני שחשב שאولي במקורה יכין לאמת ואבן קר היה. תור שדרה ליה שתין מני דמא – חורה איפרא ושלחה לרבה ששים מני דם להורות בהם, שמתוך קר תראה אם אכן בקי הוא במראות דם. וכובלו אקורייזו – ובכללים אמרו אלה מני דם הם, ובין לאמת. ההוא בתרא – הדם האחרון שלחה לו רם בגים תה, ולא ידע רבא שהוא כן. אפטיע מילא – נסתהיע הדבר מן השמים, ושרך לה ספיקותא דמקטלא בלמי – ושלח לה רבא במתנה מסרק נאה שהרגים עלי כניהם, והשבה איפרא שבודאי הבהיר רבא שהדם הוא מכנים ולן שליח לה מתנה זו, ולך אמירה, יהודאי – אתם היהודים, בתוני רלבא יתבטחו – בחדרי הלב אתם יושבים, כלומר, כל חכמה מציה בכם.

הגמרה מבארת מרדע מנגע רב הודה מהלהרות בדמים: אמר רב יהודת, מרישא (ממחילה) תוה חוניא דמא – היהתי רואה דמים. מלחטא – דבר זה כדבר מה להבחין בדמים, תליה בדיעת חכמת טבע הארץ, והא רב הוה דירע בטבעא, ואך על פי כן לא אבל פון דאמירה ל' אמיה דיצחק ברוי – אמרו של יצחק ברי, בולם, אשתי, האי מיטפתא קמיירא לא מיטינע לה קמיירו דרבנן – אין אנו נהוגות להביא לפני החכמים את טיפת הדם הראונה של התחלת הראייה, משום דזיהום – שאוთה טיפה האשה בגין מפני שמעורבים בה שאර דברים הנמצאים בגוף האשה בגין שאינה רואה בהם דם. ומאחר שנודע לי דבר זה, שוב לא חוניא, לפ' שאני שהיה טעה רודה. ומماחר שנודע לי דבר זה, שונה מן הצעב האמיתית של חושש שמא הצעב של הדם שמניבו, שונה מן הצעב האמיתית של הטיפה הראשונה. ואך אם הדם המובא לפני אין בו מראה של דם טמא, שמא אם היהתי רואה את הטיפה הראשונה היהתי מטהמא אותו. ואך על פין יולדת שבאה לשאול על דם שראותה בין טמאתה לטהורה – בין ימי טומאותה לימי טהרתה, בולם, שככלו ימי טהרה של לאחר לידת זכר או נקבה, וראתה דם לאחර מכך, ובאותה לשאול אם הוא דם טמא או דם טהור, ר' נדי חוניא – דם זה אין בו רואה להורות בו אם הוא מוחמשה דמים העטמאים או לא, לפי שבזה אין האשה החוששת להביא גם את הטיפה הראשונה שראתה, שכן טיפה זו אינה מוחמתה בגין שב הימים שקדמו לראייתה הייתה מוחזקת לראות דם).

הגמרה מבארת מותי מותר לחכם לטהר מה שטמא חבירו. מספרת הגמורה: ילהא אשת רב נחמן, איתיא (הביבאה) דמא ל'קמיה דרבבה בר בר חנעה, וטמי ליה. ותדר – וחורה ואיתיא את אותו הדם ל'קמיה דרב' יצחק ביהת דרב יהודת, ורב' – טיטיר – ליה. משקה הגמורא: ותבי עביד חכי – והואיך עשה רב יצחק כן, לטהר מה שכבר טימא רביה בר בר חנעה, וחתניא ביהיריא, רם שטמא בשאלת של טומאה וטהורה, אין חבירו החכם ר' רשא לטהר. וכן חכם שאפר בשאלת של איסור והיתר, אין חבירו רשא לטהר. מתרצת הגמורה: רב יצחק באמת מעירקרא – בטהילהו טמייה הויה מטמי ליה, משומם כבודו של רביה בר חנעה, ובין דאמירה ליה ליה, דבל יולא – שבכל يوم הויה רביה בר חנעה מדרבי לי כי נאי גונא – מטהה ל' דם כויה, ותאיידנא הו – ומה שטמא היום הוא משומם דרישע בענין – שכابו עניין, ולך רב' – טיטיר – ליה רב' יצחק את הדם, לפי שתלה שגום היום היה רביה בר בר חנעה מטהה לה אם הייתה ראייתו טובה.

הגמרה מבארת האם אשה נאמנת לומר שהחכם טהר לה דמה.

המשר בעמוד קמה

משום שرك רבי חניא בלבד הוא דחפים – חכם ביוור בהבחנת דמים, ולכך מותר לו לבדוק באדרמה יבשה. אבל פלי עלא – שאר החכמים לאו חביבי בלבד כרך בזוה, ולהם אסור לבדוק באומן זה. הגמורא מוכיחה שרבי חניא היה חכם ביותר בהבחנת הדמים: ה' – קר אמר רבי יונתן, חכמתא (חכמתה) דרבנן, גרא מא (גרמה) ל' דלא אחוי דמא – שלא אראה דם כדי לבדוק, שכן מה שאני מטמיגא – היהתי מטמא, היה רבי חניא מטמיה, מהה שאני מטחרא – היהתי מטהור, היה רבי חניא מטמא. ומכך התברר לי שאיני חכם כל כך בהבחנת דמים. הרי מבואר שרבי יוחנן החזיק את רבי חניא לאחכם ביוור בעניין זה.

הגמרה מבארת מה גורם לרבי אליעזר לההורות בדמים: אמר רבי אליעזר, ענוונתנותא (ענוונתנותו) דרבנן, גרא מא, ר' דחאי דמא – שאראה דמים, לפי שאמרתי ומזה אם רבי חניא ענוונת הוא, ומכל מקום מחייב נפשיה לספק וחוי – מוכניס הוא את עצמו לראות דם שיש עליו ספק, לההורות אם הוא טהור או טמא, אא לא אחוי – אני שאיני עני כמוهو האם לא אראה דם, בולם, כל שכן שעלי לראות דם ולההורות בו.

הגמרה מבארת מדוע לא רצה רבי יירא לההורות בצעבי הדם: אמר רב' זעיר, טבעא דרבב – הטבע של ארץ בבל, גרא מא ל' דלא חוא דמא – שאיני רואה דמים. ר' אמריא (שאמרתי), בטבעא לא ידענא – אם איןין יודע ומוכיח בחכמת טבע הארץ, דמא ידענא – איך אדרע להבחין בדים.

תמהה הגמורה: ל' מירא – האם בא הדבר לומר דבטבעא פלייא מלחתא – דבר זה, בולם, הדועה להבחין בדים, תליה בדיעת חכמת טבע הארץ, והא רב הוה דירע בטבעא, ואך על פי כן לא ידע ברטא, הרוי שהודועה בדים אינה תליה בדיעת טבע הארץ. מתרצת הגמורא: כל שבן קאמטר – בונות רביה וירא לא למדוד בכל וחומר שאינו ראוי לראות דם, ורק אמרו, ומזה אם רב הוה דירע בטבעא, ואך על פי כן לא חוא דפא, והרי שהודועה בהבחנת הדמים קשה יותר מחכמת טבע הארץ. ואנא אחוי – ואני שאף בחכמת טבע הארץ יודע האם אוכל לראות מראות דמים, בולם, מכל שכן שאיני ראוי להזהה:

הגמרה מבארת שאמוראים לא רצו לראות דם במקומו של רב יהודיה: עולא אקלע (באן) לפומבדיתא, איתיו (הבייאו) ל'קמיה דמא, ול' חוא – ולא רצה להאותו. אמרו, ומזה אם רב' אליעזר, דמרא דארעא דישראל הוה – שהיה נרא רבן של בני ארץ ישראאל, על שם שהיה בקי במראות דמים יותר מכל חכמי ארץ ישראל, ומכל מקום כי מקלע לאתרא דרב יהודיה – בשעה בא לפומבדיתא שהוא מקומו של רב יהודיה, לא חוא דמא, משומם בכבודו של רב' יהודיה, אנא אחוי – ואני בן אראה, בולם, אם כן מכל שכן שאני לא אראה דם במומבדיתא.

הגמרה מבארת מודיעו נקרא רב' מרא דארעא דישראל; ואפאי קרו ליה – ומידיעו קראו לרבי אליעזר 'מרא דארעא דישראל'. מшибה הגמורה: שקרו לו כן על שם בקיותו בדיעת מראות דמים, וככמו שסובואר מן המעשה דההיא אתרא – שהיה באasha אחת, דאייתא דמא ל'קמיה דרב' אליעזר, הוה יתיב – והוא יושב ר' אמי קמיה – לפני רביה אליעזר, ארכיה – רבי אליעזר גורמה את ראיית הדם. בטר מושם שנותאות לבעלר, והתחזואה גורמה את ראיית הדם. רנפקה – לאחר שייצאה האשה מלפני רביה אליעזר, אטפל (התחבר) לה רב' אפי, בולם, ניגש אליה לברר אם רב' אליעזר בקי לאמת, אמירה ליה האשה להרב' אמי, אכן קר היה, בעלי היה ברורה, ותפדרין, וכך אמר רב' אליעזר. קרי עלייה ר' אמי על רב' אליעזר, את הפסוק שאמר רדו המלך בשבוח ר' יראי ה' (תהלים כה יד) 'בזוד ה' ליראי' – סודות ה' אינם מוגלים אלא ליראי ה'. ואך בזאת גילה הקב"ה הסודות של חכמת הבחנת הדמים לרבי אליעזר שהוא ירא ה'. ועל שם בקיתו בחכמה זו, נקרא 'מרא דארעא דישראל'.

הגמרה מביאה מעשה באשה גוייה שהבחנה אם רבא בקי בדים: אשה

לأشה). ולא נפשט הספק. הגمراה מביאה מעשה מרבי שחוור בו ממה שהורה במרואה דם: ר' ג' ראה דם במלילה לאור הנר, **טיטימא** אותה, לפי שהירה נראה לו שהוא דם טמא. חור וראה את אותו דם בזום, **טיטיר** אותו, לפי שהוא היה טהור. ונראה לו שהוא דם טהור. והיה עולה על דעתנו לומר, שמה שחזור וראה אותו בזום והוא בזום. וזהו עולח על דעתנו שלא ראה רבינו שוב את מטימא את אותו הדם. והיה עולה על דעתנו שלא ראה רבינו שוב את הדרם, אלא חשש שהוא באמת מה שראתה בלילה היתה זו ראייה טוביה והדרם טמא, ומה שבזום היה ראה טהור הוא לפי שהתייחס ולכך השתנה מוואחו מלילתו, ואילו היה לה, היה נראה טמא גם ביום. לאחר שטימא, אמר רבנן, אווי לך, **שׁטָמָא טְעִיטֵי** במה שחזרתי וטמאתי, שכן הואיל ושבשו מוואחו טהור, הרי הוא טהור. מקשה הגمراה: מודיע נקט רבי לשון ספק **שׁטָמָא טְעִיטֵי**, והרי **ונדי** מעה בה, רגтайא, לא יאמיר החכם כשמראים לו דם יבש והוא נראה טהור, אלו היה דם זה לה, ריה **ונדי טפמא**, אלא (**אמר** אין לו **לְרַגְיָין אֶלְאָ** מה **שְׁעִיטֵי** רוזאות, ובין שעבשו נראה לו שהוא טהור, אין לו לטמאות. ולפיכך גם רבינו מאחר שכשראתה את הדרם ביום היה נראה לו שהוא טהור לא היה לו לחזור ולטמא אותו מפני החשש שהוא באמת מה שראתה בלילה הither טמא.

התרצת הגمراה: **מעיירא אֲחֹזְקוּת בְּטַמְאָ** - בתחילה כשראתה רבנית את הדרם בלילה, לא טמא אותו מספק בלבד, אלא בתורת וראי, לפי שראיתית הלילה היה ברורה, שכן רבינו שראתה בבורק שהשתנה צבעו והבלבן, אמר דוחיא (**ליה**), דם זה **וְנַאֲטָהּ תָהָ** גם בלילה, בולם, לא עבשיו הלבן, אלא גם בלילה קר היה, **וּבְלִילָה הוּא דָלָא אֲתָחָר** שפיך - אלא שבלילה לא היה נראה ברורו. ולכן חור וטיר או. ובין דוחיא לרדרר אשטעני - ובין שראתה בהמשך הימים המשיך הדרם להשתנות ולהלבין, אמר, האי - דם זה **מְטָא הוּא**, וכמו שהירה נראה בלילה, שכן היהת דאיית הלילה ראייה טובה. ומפהח הוא **דָקָא** מפהח ואילו - ומה שהשתנה צבעו, ולכך חור רבינו לטמאו. והואיל ורבנן ראה את הדרם לאדרומית שלו עבר ממנה, ולכך חור רבינו לטמאו. והואיל וכבר ראה רב מי מוקדם את הדרם בלילה לאור הנר והיה נראה לו טמא, לא היה עליו לפוסק כי מה שראתה ביום.

הגمراה מבירת באיזה אור עירך לראות את הדרם. מספרת הגمراה: ר' פרידיק - בדק דם לאוד הנגר, ורבי ישמעאל ברבי יוסף בדק בימי המפני - ביום שעמורי בית המדרש, והוא בודק ביום כהה עמי - בין עמודיו לבין חופה לצליל - בין האור המגניע מהמשמש, לצל מבארת אמר רב אפי בדק שטמא, ובכון - כל מראות הדרם, אין בודקין אוטן אלא בין חופה לצליל - בין האור המגניע לאו. אמר רב ברכיה בימי המפני בין עמודיו לבין חופה לצליל: רב נחמן אמר רב ברכיה ברכיה בימי המפני בין עמודיו לבין חופה לצליל - בין האור המגניע מהמשמש, לצל מבארת ידו - ונוטן את הדרם על ידו האחת ומיצל עלייו בידיו הדשניה, ובכון. שנינו במשנה: **בְּטֻוֹת, שְׁנִי חֲלֻקִים בָּו'** מים ואחד יין, מן הין הדשוני. הגمراה מבארת סוג נסוף של יין שבודקים בו: **תְּנָא** - שנינו בבריתא,

שואלה הגمراה: **ומי מְהִימָנִי** - והאם יلتא נאמנת לומר שרבנה בר חנה היה מותר לה דם כזה, כלומר, האם אין חוששים שמא טועה היא בדמיה והדרם שראתה עבשוי אין דומה לדם שטייר לה מוקדם. מшибה הגمراה: אין - אכן, נאמנת היא, **וְתַהֲנֵנָא** - וכרך שניינו בבריתא, **נְאָמֵנָת אֲשָׂה לּוּטָר** - האש שראתה דם נואבד ואינה יודעת אם דומה לדם. יודעת מכך שאשה יודעת להבחן בין הדרמים. וכן גם האמן רב יצחק למה שאמרה לו יהא שרבנה בר בר חנה היה מותר לה דם דומה לדם שראתה עבשו. הגمراה דנה אם אשא נאמנת לעורר את דם חברתה: **אֲבָעֵנָא** להו - הסתפקו בני היישבה, דם בצעב בפה **טְהָרָא** איש פלוני החכם, ולפיכך ואמורה לה חברתה. מהו - האם נאמנת בזה לעורר אותה או לא). הגمراה מביאה ראייה לפשט את הספק: **תְּאַשְׁמָעָ**, שנינו בבריתא, **נְאָמֵנָת אֲשָׂה** שראתה דם ונאה, **לִזְמָר** על מראה דם אחר שלפנינו של חברתה, דם בצעב בפה **רְאִתִי** ואפרדינו, ואם הדרם שלפנינו טהור שאשה יודעת להבחן במראות דם, ואם כן אף לחברתה תהא נאמנת.

דוחה הגمراה: **שְׁאָנִי חַתֵּם** - שווה הדבר בבריתא, משום **דְּלִתְתִּה** לקטה - שהדם שראתה אין לפניו ולכך סומכים עליה. אבל אם הדם לפניו ואפשר להראותו לחכם, שמא אין סומכים על חברתה. הגمراה מביאה ראייה נוספת לפשט את הספק: **תְּאַשְׁמָעָ**, **דְּלִתְתִּה** **אַיִתָּא** - (הביבה) **דָמָא** **לְקַפְיָה דְרַבָּה** בר חנה, **וְטַמֵּי** לה, ואחר כך הביאו את הדם **לְקַפְיָה דְרַבָּה** וצחק ביריה ורבנן **עֲבָדָה** אין יצחיק, לטהר מה שטימא רבנה בר חנה, **וְתַהֲנֵנָא** חכם שטימא אין חבירו **רְשָׁאֵי לְטָהָרָה** וכו', ואפרינן - ואמרנו ביישוב הקושאית, שרב יצחק בתחילת טמיין היה מטמי לה, משום כבודו של רבנה בר חנה, ובין דאמירה ליה להא, **דָבָל יְזָמָא** היה רבנה בר חנה מדבוי לה בבי האינגען, והאידנא - ומה שהיומ טימא לה, והוא ממש דחש בעיניה, **הָרָדָר דְבֵי** לה - לכך חור רב יצחק, הוא לפי שהאמין למה בדעתנו לומר מה שטיר לה רב ביב, הוא לפי שהאמין למה שאמרה לו שרבנה בר חנה תמייד היה מטהר דם כזה. מסימנת הגمراה את הקושיא: **אַלְטָא, מְהִימָנָא** לה - מוכח מכך שמאמים לאשה אף כשהודם לפניו. ואם כן הוא הדין שתהא נאמנת לנבי דם חברתה, אף כשהוא לפניו.

דוחה הגمراה: רב יצחק בר יהודה לא סמרק על דיבורה של יהאת, אלא **אַמְרִירָה בְּטַמָּ** - סמרק על מה שהוא עצמו יכול מרבותיו שדים כזה הוא טהור. ומה שטימא בתחילת הוא משום כבודו של רבנה בר חנה, וכשאמרה לו שרבנה בר חנה טימא רק משום והמיחוש שביעני, חור להורות כפי סבירל שהוא טהור. אבל אם הוא עצמו היה מטופק בזה, שמא לא היה סמרק על מה שאמרה לו לתא שרבנה בר בר חנה היה מותר לה דם חבריתא על רבנית, לפי שכחדרם לפניו.

שאין במיינו שליא, לפיכך באופן זה אפיקו בתוך שלשה ימים תולים שהשליא היא של ולד אחר (**שנימורה**). הוסיף רב יוסי ושאל את רב, **קְשֹׁוֹרָה בָּו** מהו - אם היהת השליא קשורה באיזה דמות ערוב שהפליל, שמא באופן זה תולים אותה בה, אף שאין במיינו שליא, אמר ליה רב, **דָבָר שְׁאָנָנוּ** אפשר **שְׁאָלָת**, שהואיל ואין במיינו שליא, אי אפשר שתצא שליא קשורה בנפל שהוא בדמות של ערוב. הגمراה מקשה מבריתא על רב: **אַיִתָּבִיה** - הקשו בני היישבה על